

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΣΚΑΛΑΘΥΡΜΑΤΑ

“ΔΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΤΙΜΗΣ,,...”

ΕΝ χωρεῖ δευτέρα γνώμη. ‘Αφ’ ὅτου οἱ ἄνδρες, πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων καὶ εἰς διάφορα πλάτη τῆς ὑδρογείου, ἔκαμπαν τὴν ἀλλόκοτον συμφωνίαν νὰ τοποθετήσουν τὴν τιμῆν των παρὰ τὸ χεῖλος ἐνὸς βαράθρου, ἥ—διὰ νὰ ἔξηγηθῶ καλλίτερα—νὰ τὴν ἔξαρτήσουν ὡς φιόγγον ἀπὸ τὸν γυναικεῖον ποδόγυρον, δὲν ἔπαυσαν νὰ λαμβάνουν τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀνοησίας των. Τὸ περί-εργον αὐτὸ δόγμα τῆς τιμῆς ἔξακολουθεῖ νὰ βασανίζῃ καὶ νὰ γελοιοποιῇ συγχρόνως τὰς κοινωνίας, ὅσαι ὑποκρίνονται ὅτι τὸ πιστεύον μὲ ταρτουφικὴν εὐλάβειαν. ‘Ἐν Ἑλλάδι πρὸ πάντων ἔχει παρεξηγηθῆ κατὰ τὸν τραγικώτερον τρόπον. Οἱ σοφοί τῆς κάτοικοι, ἀπὸ τῆς προομηρικῆς ἐποχῆς, ἔξακολονθοῦν ν’ ἀλληλοσφάζωνται ἡρωϊκώτατα «διὰ λόγους τιμῆς». Οἱ ζηλότυποι Ὁθέλοι στραγγαλίζουν τὰς Δεσδαιμόνας των «διὰ λόγους τιμῆς». Οἱ κουτσαβάκης ἀδελφός, ἐπιστρέψων ἀπὸ τὴν ταβέρναν, μαχαιρώνει τὴν ἀδελφὴν «διὰ λόγους τιμῆς». Κάθε ὁμιλὸς φιλότιμος, ποῦ ἐννοεῖ καὶ θέλει τὸν τιμαλφῆ αὐτὸν θησαυρὸν εἰς τὸ ἴδιον του ἐνεργητικὸν μόνον καὶ εἰς τὸ παθητικὸν τῶν ἀλλων, πιστολίζει, σφάζει, πετσοκόβει «διὰ λόγους τιμῆς». Θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἡ Ἑλλὰς κατοικεῖται ἀπὸ μεσαιωνικοὺς μόνον ἵπποτας ἔσπαθιμένους διαρκῶς καὶ διεκδικοῦντας καταπατηθέντα δικαιώματα τιμῆς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ σφετερισταὶ καὶ οἱ ἀρπαγεῖς εἶνε καὶ αὐτοὶ ὁμοηοί, σφάζοντες σήμερον διὰ λόγους τιμῆς διὰ νὰ σφαγοῦν καὶ αὐτοὶ αὔριον ἐπίσης διὰ τοὺς ἴδιους λόγους, πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ἡ εὐδαίμων αὐτὴ χώρα, ἀργὰ ἥ γρήγορα, θὰ διέλθῃ ἐν στόματι μαχαιρᾶς «διὰ λόγους τιμῆς!»

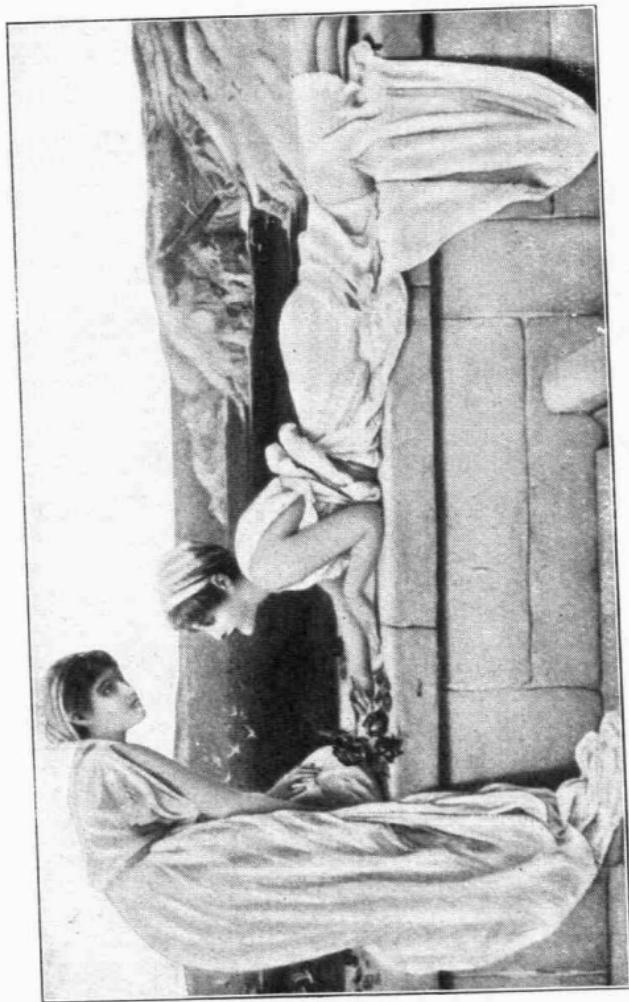
Πρόσκειται περὶ κληρονομικότητος; Είνε φαινόμενον ἀτταβισμοῦ; Πιθανόν, ἀφοῦ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες αἵματοκυλίσθησαν εἰς τὴν Τροφάδα «διὰ λόγους τιμῆς». Ἀλλὰ μήπως διὰ

παρομοίους λόγους δὲν ἐπετσοκόπηκαν κατά τὰ 28 ἔτη τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου; Μή λησμονῆτε ὅτι ἡ πρώτη ἀφορμὴ ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τῶν Μεγαρέων βιαία ἀπαγωγὴ δύο ὁρευτικῶν δεσποινίδων ἀπὸ τὸ οἰκοτροφεῖον τῆς περικλεοῦς Ἀσπασίας. Θὰ ἔλεγα ὅτι ὁ ἀτταβισμὸς αὐτὸς χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πρωτοπλάστων — ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ κακόμοιοι ἔξεδιώχθησαν τοῦ παραδείσου «διὰ λόγους τιμῆς» — ἐάν εἰς ἄλλας ἐποχὰς καὶ εἰς ἄλλας γηῶνος ζώνας δὲν ἐκράτουν ἐντελῶς ἀντίθετοι θεωρίαι καὶ συνήθειαι περὶ τιμῆς. Ἄλλὰ τούλαχιστον ὁ Ἀδάμ, ὁ ἀγαθὸς καὶ πρᾶξος ἐκεῖνος πρόπατπός μας, ὑπῆρξε, εἰς τὸ περὶ τιμῆς κεφάλαιον, στωϊκώτερος καὶ ἀπὸ τοὺς περιφήμους ἀκόμα συζυγικοὺς τύπους τοῦ Βοκκακίου, φιλοσοφικώτερος δὲ καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Βεροῦερὲ τοῦ Ἀνατόλ Φράνς, ὅστις, ἐκδικούμενος τὴν ἀπιστίαν τῆς συζύγου του, ἡρκέσθη πρὸς ἴκανοποίησιν νὰ ἐκσφενδονήσῃ ἀπὸ τοῦ παραθύρου τὸ ἔύλινον ἀνδρείκελον τῆς ἀπίστου, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἡ ὁρτοτριά τῆς ἐτεχνολόγει τῆς τουαλέττες τῆς. Διότι ὁ Ἀδάμ, ὅταν συνέλαβε τὴν Εὔαν καταβροχθίζουσαν τὸ μῆλον τῆς γνώσεως, ἀντὶ νὰ τὴν στραγγαλίσῃ, ἐπῆρε τὰ βρεμένα του καὶ αὐτὴν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸ ἔξεκίνησαν διὰ τὸν πλανήτην μας. Κρῆμα μόνον ὅτι τοὺς ἡκολούθησε, φαίνεται, κατὰ πόδας καὶ ὁ σκανδαλοποιὸς δανδῆς τοῦ παραδείσου, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται πῶς εἰς κάθε ἐπύγειον κῆπον περικλείοντα τὸν ἀπηγορευμένον καρπόν, παραμονεύει καὶ ἔνας μοιραίος πειρασμός, ἀνασκομπωμένος καὶ ἔτοιμος πρὸς λαθροχειρίαν...

Ἄλλα, τέλος πάντων, τί εἴδους πρᾶγμα εἶνε αὐτὴ ἡ περιλάλητος τιμὴ, τὴν ὅποιαν ὅλοι διεκδικοῦμεν μὲ τὸ ὄεθολβερ εἰς τὸ χέρι διὰ τὸ ἰδικόν του ἔκαστος κτῆμα, ἐνῷ συγχρόνως τὴν λωποδυτοῦμεν κριψὰ ἀπὸ τὸν κῆπον τοῦ γείτονος; Διότι — χωρὶς περιστροφὰς καὶ ἔνδρομασθήματα — αὐτὴ ἀκριβῆς ἡ ἵλαροτραγῳδία παιζεται ἐπὶ χιλιετηρύδας, ἀφ' ὅτου ἡστραφε καὶ ἔβδοντησεν ἐπὶ τοῦ ὅρους Σινᾶ ὁ Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως. Εἴμεθα δηλαδὴ φρουροὶ συνάμα καὶ κλέπται ἐκ περιτροπῆς ἐνὸς συμβολικοῦ θησαυροῦ, τὸν ὅποιον ἐσυμφωνήσαμεν νὰ φυλάττωμεν ἀλληλεγγύως, μὲ τὴν ὑστερόβουλον ἔκαστος σκέψιν νὰ τὸν ὑπεξαιρῶμεν μὲ κάθε πλάγιον τρόπον. Ἄλλὰ τί ἀξίαν καὶ τί ὄφελος ἰδίως ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ ὁ αὐτοεμπαιγμὸς αὐτὸς περὶ ἐν εἴδωλον, τὸ ὅποιον ὅλοι φαρισσαῖκῶς προσκυνοῦμεν εἰς τὸ φανερόν, καὶ ὅλοι ἐν τοσούτῳ τὸ ἀναποδογυρίζομεν καὶ τὸ στραπατσάρομεν ἐν τῷ κρυπτῷ;

Ο Σούδερμαν μᾶς τὸ εἴπε ὁρθὰ - κοφτά: «Ἡ τιμὴ εἶνε ζήτημα γεωγραφικοῦ πλάτους». Παραλλάσσει δηλαδὴ κατὰ τόπον καὶ χρόνον. «Ο, τι ἐδῶ θεωρεῖται τιμὴ, ἄλλαχοῦ εἶνε ἀτιμία. Εἰς τὸ Γερασύκ λ. χ. ἥ τὸ Σαλήλ τῆς Ἀνω Αἰγύπτου οἱ ἀφελεῖς

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΝ

ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ. — (Έργον του Ρούσκανδ)

καὶ μακάριοι ιθαγενεῖς, εἰς ἐπισφράγισιν τῆς φιλοξενίας, προσφέρουσιν μετά τὰ ἐπιδόρπια εἰς τὸν φιλοξενούμενον καὶ μίαν ἀπὸ τὰς ὁρεκτικωτέρας γυναικας τοῦ χαρεμίου των. Τόσον δὲ σεβαστὴ θεωρεῖται ἡ προσφροφά, ὥστε οἰαδήποτε ἄρνησις ἀποτελεῖ προσβολὴν θανάσιμον. Ὁ Μάρκο Πόλο διηγεῖται ὅτι συνήντησε λαοὺς μιταξὺ Χοτάν καὶ Βεγγάλης, ὅπου ἐπιτρέπεται εἰς τὰς γυναικας, ὅταν οἱ ἄνδρες των ἀποδημοῦν εἰς μακρυνὸν ταξείδιον, νὰ ὑπανδρεύωνται προσωρινῶς, μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς των, διότε ὁ ἐπὶ προθεσμίᾳ σύζυγος ἀπαλλάσσεται αὐτοδικαίως τῆς περαιτέρῳ ἀγγαρείας. Εἴς τινας δὲ χώρας τῆς Σινικῆς θεωρεῖται νόμιμον νὰ ἔχῃ ἡ γυνὴ καὶ δεύτερον — ἀναπληρωματικὸν ἡ ἐπιβοηθητικὸν ἄς τὸν εἴπωμεν — σύζυγον, τῇ συναινέσει ὅμως τοῦ ἀρχικοῦ ἀνδρός της, τοῦ μόνου ἄλλως τε ἀρμοδίου νὰ κρίνῃ περὶ τῆς ἀνάγκης ἡ μή διμορφύθμου συνεταίρου εἰς τὴν συζυγικὴν ἐπιχείρησιν. Ἀλλαχοῦ πάλιν, εἰς τὴν χώραν ἔξαφνα τῶν Καλμάκ, ἐπικρατεῖ τὸ ἔθος νὰ νυμφεύωνται δύο ἡ καὶ πλείονες ἀδελφοὶ ἡ φίλοι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γυναικα, συζῶντες ἐν ξηλευτῇ ἀρμονίᾳ, χωρὶς μαχαιρώματα «διὰ λόγους τιμῆς» καὶ κωμικοτραγικὰς ἀμφισθήτησις περὶ πατρότητος. Ἀλλὰ μήπως, εἰς προγενεστέρους χρόνους, καὶ ὁ Ἀρδαάμ, κατὰ τὴν Βίβλον, δὲν ἐδάνεισε τὴν ωραίαν του Σάρραν εἰς τὸν Φαραὼ καὶ κατόπιν εἰς τὸν Ἀβιμέλεχ; Θὰ ἔκαμε ἵσως τὴν σοφὴν σκέψιν ὅτι, προκειμένου περὶ κινητοῦ θησαυροῦ, διατρέχοντος κίνδυνον ὑπεξαιρέσεως, ἀσφαλέστερον θὰ εἴνε νὰ τὸν παραχωρῇ ὁ ὑποτιθέμενος ἴρσο jure idicortήτης του ὡς δάνειον τούλαχιστον ἐπὶ ἐπιστροφῇ!

Ο Αἴλιανὸς ἀναφέρει ὅτι παρὰ τοῖς Λυδοῖς ἐπετρέπετο εἰς τὰς ἀνυπάνδρους, πρὸ τοῦ νομίμου γάμου των, ἀνδράσιν ἔταιρεῖν, ἀλλ’ ὑπὸ τὸν ὄητὸν ὅμως ὅρον, ἄ! nota bene!, ὅτι «ἄπαξ καταζευχθεῖσαι» θὰ ἐσωφρόνουν: ὅρον, διὰ τὸν ὄποιον, δὲν ἡμπορεῖ νὰ δρκισθῇ κανείς, ὅτι πολυσκοτίζονται αἱ ὑπανδροὶ τῆς ἰδικῆς μας γεωγραφικῆς ζώνης. Τὴν αὐτὴν περίπου ἀντίληψιν εἰς τὰ πράγματα τῆς τιμῆς είχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Βαβυλώνιοι. Παρ’ αὐτοῖς, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Ἡρόδοτον, ὑπῆρχε θρησκευτικῶς καθιερωμένη ἡ ὑποχρέωσις διὰ πᾶσαν ἀνεξαιρέτως γυναικα, πλουσίαν ἡ πτωχήν, ωραίαν ἡ ἀσκημόν, νὰ προσέλθῃ ἄπαξ τούλαχιστον ἐπὶ τῆς ζωῆς της εἰς τὸν ναὸν τῆς Μυλίττης, ὡς ἐκάλουν οἱ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην των, καὶ νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν πρῶτον ξένον καὶ ἀγνωστον, ὅστις θὰ τὴν προεκάλει ὁπτῶν πρὸ αὐτῆς ἀργυροῦν τι νόμισμα. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι αἱ μᾶλλον θρησκόληπτοι, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν... τὴν θεάν βέβαια, θὰ ἐπανελάμβανον συχνὰ τὴν περιέργον ιεροπραξίαν. Τὸ ἐκπληκτικώτερον δὲ εἴνε ὅτι τὸ χρῆμα τοῦτο, τὸ ὄποιον παρ’ ἡμῖν, πολὺ φυσικά, θεωρεῖται ὡς τὸ τίμημα τῆς ἀτιμίας, παρ’ ἐκείνοις ἐνομίζετο καὶ ἥτο ιερόν!

Αλλὰ τὴν πλέον ἔξωφρενικὴν ἀντίληψιν περὶ τιμῆς είχον

κάποιοι ἄλλοι βάρθαροι τῆς Ἀσίας, οἱ θεοπίσαντες τὴν λεγομένην ἑορτὴν τοῦ Διγκάμ, καθ' ἣν ὅσα κορίτσια ἔφθαναν εἰς τὴν πρότην ἡλικίαν τῶν χυμῶν καὶ τῆς μεστώσεως ὥδη γοῦντο ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀρμοδίας θεᾶς, καὶ ἐκεῖ, πρὸ τοῦ ἱεροῦ βωμοῦ, ἀπεφύλλιζον πανηγυρικῶς τὰ ἄνθη τῆς παρθενικῆς των ἀγνότητος. Ἀλλως, ἐθεωροῦντο ἀτιμα καὶ ἀποδιοπομπαῖα! Ἐπέστρεφον δὲ ἐκ τῆς ἱεροτελεστίας μὲ γαυρον τὸ μέτωπον ἀναφωνοῦντα ὅτι περίπου μὲ δειλίαν καὶ συστολὴν ἐψιθύριζεν ἡ ποιμενὶς ἐκείνη τοῦ Θεοκρίτου εἰς τὸν κατακτητὴν τῆς βουκόλον:

«Παρθένος ἔνθα βέβηκα, γυνὴ δ' εἰς οἶκον ἀφέρπω».

三

* * *

Αλλά, πρὸ τοῦ Σούδερμαν, τὴν αὐτὴν γνώμην ὑπεστήριξεν καὶ ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Χρύσιππος, ὁ Λυκοῦργος καὶ ἄλλοι σοφοί. Οἱ Λυκοῦργος μάλιστα, δοτις κατὰ τὸν Πλούταρχον «οὐκ ἴδιους ἡγεῖτο τῶν πατέρων τοὺς παῖδας, ἀλλὰ κοινοὺς τῆς πόλεως», ἔδιδε τὸ δικαίωμα εἰς τὸν γέροντα ἀσθενικὸν σύζυγον νὰ ἀναθέτῃ τὸ ἔργον τῆς πατρότητος εἰς νεανικωτέρας καὶ ἐπιτηδειοτέρας χεῖρας. Διότι, ὁ Λυκοῦργος ἐνδιεφέρετο νὰ ἔξασφαλίσῃ εἰς τὴν Πολιτείαν πολίτας ὁμαλέους καὶ οὐχὶ ἐκφύλους. Ἐξεπλήσσετο δὲ μὲ τὴν κουφόνοιαν τῶν ἀνθρώπων ὅτι, ἐνῷ φροντίζουν διὰ τὴν καλλιγονίαν τῶν σκύλων καὶ τῶν ὑπηρειῶν των, κατακλείουν ἐξ ἄλλου τὰς γυναικας των «ἄξιοιντες ἐξ αὐτῶν μόνων τίκτειν, καν் ἄφρονες ὅσιν, καν் παρήλικες, καν் νοσώδεις».

κάν νοσωδεις». Βέβαια, ό Λυκοῦργος δι μακαρίτης τὸ εἶχε παραξυλωσεῖ. Ο θεσμός του ἦτο πολὺ ώμὸς εἰς εἰλικρύνειαν καὶ εἰς λογικήν. Καὶ οἱ ἀνθρωποι δὲν ἀντέχουμεν εἰς τὸ πολὺ φῶς. Προτιμῶμεν τὰς λαθροχειρίας εἰς τὸ σκιόφως. Ἐκτὸς τούτου κατέστρεψε δι εὐλογημένος καὶ τὸ θέλγητρον τῆς ἀμαρτίας, τὴν δόποιαν καθιστᾶ γλυκυτέραν ἡ ἀπαγόρευσις. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι τὰ πρόγυματα, κατ' οὐσίαν, δὲν ἥλλαξαν διόλου ἔκτοτε. Ὑπὸ τὸ δόγμα τῆς τιμῆς ἔμειναν τὰ ἴδια καὶ χειρότερα. Ἀλλοτε οἱ Ρωμαῖοι ἐστηγναν εἰς τοὺς κήπους τῶν παννυχίων δργίων των τρομακτικὰ δμοιώματα τεράτων, διὰ νὰ ἀποδιώκουν τὰ φλύαρα πτηνά χάριν τοῦ πρωϊνοῦ των ὑπνου. Τὸ φόβητρον ὅμως τῆς τιμῆς, ἀφ' ὅτου ἐφευρέθη καὶ ἐστήθη γύρῳ εἰς τοὺς συζυγούς παραδείσους, ἀντὶ νὰ ἀπομακρύνῃ, τούναντίον προσελκύει ἔτι μᾶλλον ἀδηφάγα τὰ ἀρπακτικὰ δργεα.

Διατί ἀρά γε; Μήπως διότι τὸ περὶ τιμῆς συμβολαιον εἰνε
μονομερές ὡς πρὸς τὴν γυναικα, ἡ ὅποια, ἀν καὶ ἀποτελεῖ τὸ
κύριον θέμα τῆς συμφωνίας, οὔτε ἡρωτήθη, ὡς φαίνεται, οὔτε
συνήνεσεν, ἀφοῦ ἔξακολουθεῖ ἀρνουμένη πάντοτε ὡς ἡρωῖς καὶ
ὡς θῦμα εἰς ὅλα τὰ δράματα τιμῆς; "Η μήπως διότι δὲν στη-
ρίζεται εἰς ἀμοιβαίαν ἔξισωσιν δικαιωμάτων καὶ εὐθυνῶν; Πολὺ

τὸ φοβοῦμαι. Ἡ σύμβασις, ἔτσι ὅπως εἶνε, ἀνισοσκελὴς διὰ την γυναικα, καταντῷ μίᾳ « λεόντειος ἐταιρεία », καθ' ἥν ήμεῖς οἱ ἄνδρες τὰ θέλομεν ὅλα καὶ εἰς αὐτὴν δὲν ἀφήνομεν τίποτε. Διότι — ἂς εἴμεθα εἰλικρινεῖς — τί ἀκριβῶς ζητοῦμεν, σᾶς παρακαλῶ, ἀπὸ τὴν γυναικα; Νὰ ἥνε τιμία διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἄνδρός! Μὲ ἄλλους λόγους: ήμεῖς ἔχομεν οὕκοθεν τὴν ἀδειαν νὰ κατατρώγωμεν λαμπάργως τὸ ίστορικὸν μῆλον. Ὁ στόμαχός μας τὸ χωνεύει. Καὶ παθαίνει ἐκ δυσπεψίας μόνον ὅταν ἔκεινη τὸ περιεργασθῆ ἢ τὸ ἐπιθυμήσῃ! Καὶ ὅμως ὁ Δεκάλογος εἰς μόνον τὸν ἄνδρα ἐπέβαλε ὁρτῶς « νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ τὴν γυναικα τοῦ πλησίον του », μὲ τὴν λογικὴν βέβαια σκέψιν ὅτι, ἐὰν οὗτος ἐτήρει τὴν ἐντολὴν καὶ δι' ᾧδιον λογαριασμόν, θὰ ἥτο φυσικῶς ἀδύνατον εἰς τὴν γυναικα νὰ τὴν παραβῇ . . .

Ἐξ ἄλλου, ἐνῷ ήμεῖς πιστεύομεν σοβαρῶς ὅτι εἴμεθα ἐν τάξει ἀπέναντι τῆς τιμῆς καίτοι παραβιάζοντες πάσας τὰς διόδους καὶ εἰσπηδῶντες διὰ τῶν παραθύρων, εἰς ἔκεινην ἐν ταύτοις ηλείομεν ίσοβίως τὸν παράδεισον τῆς ἀπολαύσεως, ἐφ' ὅσον δὲν ἔρχεται ὁ ιερεὺς ἢ ὁ συμβολαιογράφος νὰ τῆς ἀνοίξῃ ἐπισήμως τὴν θύραν. Τὴν καταδικάζομεν δηλαδὴ εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ Ταντάλου, διὰ νὰ κοιμᾶται δῆθεν ἥσυχος ἢ ἴδική μας τιμή. Καὶ ἀν ὁ παπᾶς ἀργοπορῆ ἢ δὲν ἔμφανισθῇ διόλου; Ἐὰν τὸ τίμημα τῆς εἰσόδου, ἡ προΐξ, ἐλλείπῃ ἢ δὲν ἐπαρκεῖ; Οἱ ἀρχαῖοι τούλαχιστον Βαβυλώνιοι εἶχον θεσπίσει τοὺς διὰ δημοπρασίας γάμους, καθ' οὓς οἱ πλούσιοι ὑποψήφιοι γαμβροὶ πλειοδοτοῦντες ἡγόραζον τοῖς μετρητοῖς τὰς ὡραίας νύμφας, τὸ δὲ ἐκπλειστηρίασμα ἔχρησίμευε πρὸς ὑπανδρίαν τῶν δυσμόρφων ἢ ὑπερωρίμων. Ἰδού μία λύσις συμφιλιώνουσα κάπως τὴν ἥθικὴν τῶν ἀνθρώπων μὲ τοὺς νόμους καὶ τὴν ἥθικὴν τῆς φύσεως.

Τὸ συμπέρασμα εἶνε ὅτι ἔκαστος ἔπρεπε νὰ θεωρῆται καὶ νὰ ἥνε κύριος καὶ ὑπεύθυνος μόνον διὰ τὴν ἴδικήν του τιμήν. Τόρα, ὅπως ἔχουν τὰ πράγματα, τὴν ὑποθηκεύομεν, τὴν προεξοφλοῦμεν ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὰ νεῦρα τῆς γυναικός. Ἀναλαμβάνομεν δὲ εὐθύνας καὶ ἀποζημιώσεις διὰ πρᾶγμα, τοῦ ὅποιου δὲν ἔχομεν τὴν ἀπόλυτον κυριότητα. Καὶ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ τὴν ἔχωμεν, διότι δὲν μᾶς ἐδόθη ποτὲ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἥτις εἶνε ὁ μόνος καὶ μέγας νομοθέτης. Διότι ἡ φύσις, ἡ ὅποια δὲν κωδικοποιεῖται αὐθαιρέτως, ἔμπνει εἰς ὅλα τὰ πλάσματά της τὸν ἐλεύθερον ἔρωτα, ὅστις εἶνε καὶ ὁ σοφὸς καὶ αἰώνιος νόμος τῆς ἐπιλογῆς. Καὶ νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνηθικώτερον κατασκεύασμα ἀπὸ τὸν ἄνευ ἔρωτος γάμον.

Εἴμεθα λοιπόν, ἀδηριτικώτατα, κύριοι μιᾶς σκιᾶς. Γενικῶς δὲ ἡ τιμή, ὅπως λέγει κάποιος σοφός, δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρά ἡ σκιά, τὴν ὅποιαν ὁρτοῦμεν ὅταν μᾶς φωτίζῃ ὁ ἥλιος τῆς κοινῆς γνώμης. Αὐτὸ ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δογματίζων

όντι «ή τιμὴ κεῖται παρὰ τοῖς τιμῶσι μᾶλλον ἢ τῷ τιμωμένῳ». Οπως εἶνε λοιπὸν συμβολισμένη καὶ τοποθετημένη, καταντᾶ δῶρον ἀδωρον. Μία ἴδιοκτησία φανταστική. Εν ἀγαθὸν ἐκ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν κατὰ τὸν Ἐπύκτητον, ἀφοῦ εἰς πᾶσαν στιγμὴν ἡμιπορεῖ νά μᾶς τὸ ἀφαιρέσση ἡ τύχη. Εὖν ἥτο, ὅπως ἔπειτε νά ἦνε, ἀναπόσπαστον στοιχεῖον τῆς ἡθικῆς ἐκάστου ὑποστάσεως, κτῆμα προσωπικόν, ἀναφαίρετον, καὶ ὅχι ὑπὸ αἰρεσιν καὶ ἔξηρτημένον, θὰ εἶχε ἡθικὴν πράγματι τὴν βάσιν καὶ θετικὴν τὴν ἀξίαν. Δὲν θὰ ἡμεθα δὲ ἡναγκασμένοι νά ἔκτελῶμεν χρέη γωροφύλακος ἢ κλειδούχου τῆς γυναικός, τὴν ὅποιαν ἡ τύχη ἔρριψε μοιραίως ἐπὶ τῆς τροχιᾶς μας.

Εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Κλινύ σώζεται ὁ ἔξωφρενικὸς ἔκεινος σιδηρόπλεκτος κορσές, διὰ τοῦ ὅποιου οἱ ξηλότυποι σύζυγοι τοῦ μεσαιώνος ἐδιπλοκλείδωναν τὴν ὁσφὺν τῆς ὡραίας των καὶ μ' αὐτὴν μαζὶ τὸν θησαυρὸν τῆς συζυγικῆς των τιμῆς! Καὶ μὲ τὸ κλειδὶ ὑπὸ τὸ προσκέφαλον ἔκοιμῶντο ἔνοιαστοι ἀπὸ νυκτοκλέπτας καὶ διαρρήκτας!

Καὶ κατηγόρηθη μὲν πρὸ πολλοῦ ὁ ἀστεῖος ἔκεινος στηθόδεσμος, διότι ἡ πεῖρα ἀπέδειξεν ὅτι, ὅσφρ ἐρμητικώτερον κλείονται αἱ θύραι καὶ τὰ θησαυροφυλάκια, τόσφρ τελειότερα ἐφευρίσκονται ἀντικλείδια καὶ διαρρηκτικά ἔργαλεῖα. Εν τούτοις, καὶ σήμερον ὑπάρχουν οὐχ ἡττον βάρθαρα καὶ ἡλίθια δεσμά διὰ τὴν γυναικα. Τιμὴ δὲ τρομοκρατουμένη εἶνε ἡ χειρίστη τῶν ἀτιμῶν. Η τιμία γυνὴ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐνόπλου κουστῳδίας διὰ νά ἦνε τιμία. Εἶνε, διότι εἶνε. Διότι δὲν ἡμιπορεῖ νά ζήσῃ εἰς τὴν ἰδίαν τῆς συνειδήσιν χωρὶς νά ἦνε.

Η αὐτοκράτειρα Λιβία, ἡ ὄνομαστὴ διὰ τὴν ἀγνόητα τῶν ἥθων της, ὅταν ἐπληροφορήθη ὅτι ἡ Γερουσία ἐσκόπευε νά τιμωρήσῃ νέους τινάς ἄνδρας ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι, αὐτῆς διερχομένης ἐθεάθησαν λούσμενοι γυμνοὶ εἰς τὸν Τίβεριν, ἐσπευσε νά ἀποσοβήσῃ τὴν τιμωρίαν, διαιτηνύσασα τὸ θαυμάσιον ἔκεινο:

— «Δὲν ὑπάρχουν γυμνοὶ ἄνδρες διὰ τὰς τιμίας γυναικάς».

Η Λιβία, εἰς τὰ δύλιγα ἔκεινα λόγια, διεκρυστάλλωντε τὴν πλέον φαεινὴν ἰδέαν περὶ τιμῆς.

(Αθῆναι, Ιούλιος τοῦ 1914)

ΚΩΝΣΤ. Φ. ΣΚΟΚΟΣ

ΑΘΑΦΤΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

ΤΥΡΡΩ στὰ λείφανα κανεῖς δὲ στέκει παραστάτης,
γιατὶ βιγλίζει τὴ ζωὴ μιὰ Μοῖρα καταλύτρα.
Κι' οὔτε λιβάνι, οὔτε περὶ, οὔτε ἄνθια, οὔτε διαβάτης,
κ' οἱ δρόμοι νεκροκρέββατα κ' ἡ ἐρια μοιρολογήτρα.

ΖΗΣΙΜΟΣ ΣΙΔΕΡΗΣ